

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/3(4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холиқулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Tillaxodjayeva Hurshida Djumavayevna</i> TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINUNG O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR	16-24
<i>A'zamova Mahliyo Panji qizi</i> ARIYANAM VAYJA GEOGRAFIK NOM TARIXI	25-29
<i>Xo'jageldiyev Ibodulla Mamaradjab o'g'li</i> DEMOGRAFIK XAVF XATARNI PAYDO QILADIGAN SHART – SHAROIT VA OMILLAR	30-34
<i>Norboyev Sarvar Qahramon o'g'li</i> SUG'D TARIXIY GEOGRAFIYASIGA DOIR MULOHAZALAR (AHAMONIYLAR DAVRI MISOLIDA)	35-39
<i>Boboqulov Oxunjon Axmat o'g'li</i> O'ZBEKISTON SSR NING AFRIKA DAVLATLARI BILAN ILMIY-TEXNIKAVIY HAMKORLIGI	40-44
<i>Салаев Ихтиёр Бахтиёрович</i> ХОРАЗМ ИМОРАТСОЗЛИГИДА ҒИШТНИНГ ТАЙЁРЛАНИШ УСУЛЛАРИ	45-49
<i>Бабажанова Дилрабо Ражаповна</i> “ЁДГОРГА ЕТИШИНГ!”	50-56
<i>Тўйчибоев Баходир Босимович, Абдуматов Алишер Ахматкулович</i> АКАДЕМИК АБДУЛАҲАД МУҲАММАДЖОНОВ ФАОЛИЯТИДА МИЛЛИЙ ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ МАСАЛАСИ	57-61
<i>Atavullayeva Shaxlo Musoyevna</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING ROLI.....	62-66
<i>Xolliyev Azizbek Go'zalovich</i> ROSSIYA TASHQI IQTISODIY ALOQALARINING MOLIYAVIY JIHATLARI (XIX ASRNING OXIRGI CHORAGI - XX ASR BOSHI)	67-73

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>To'uchiyev Elnurjon Kosim o'g'li</i> RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI: MIKROMOLIYALASHTIRISH, FINTECH VA INNOVATSION MOLIYAVIY MAHSULOTLARNING ROLINI OSHIRISH	74-79
<i>Зарипов Хуршид Закир ўғли</i> ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ИНСОН КАПИТАЛИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ВА УНДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ДАРАЖАСИНИ БАҲОЛАШ ЙЎЛЛАРИ	80-86

Pazildinov Muxiddin Maxammadin o'g'li

O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 87-100

Aytiyeva Sevara Allaberdiyevna

O'ZBEKISTONDA KICHIK TADBIRKORLIK SUB'EKTлари TOMONIDAN YUK TASHISH XIZMATI KO'RSATISHNING TASHKILiy-IQTISODiy ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 101-104

Isayev Atabek Djurabayevich

MONETAR REJIMLARINING TURLARI VA O'ZBEKISTONNING INFLYATSION TARGETLASHGA O'TISHI 105-112

Алиева Надирахон Абдумаликовна

ИПАКЧИЛИК КОРХОНАЛАРНИНГ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШ ЖАРАЁНИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИМКОНИЯТЛАРИ 113-120

Ruziyev Zafar Ikramovich

KAPITAL BOZORI INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI 121-127

Azizkulov Bakhtiyar, Saifullayev Sanjarbek

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA DAVLATNING MOLIYAVIY – INVESTITSION SIYOSATI VA QABUL QILINGAN IQTISODIY ISLOHOTLAR 128-134

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Sultonova Shakhnoza

JADIDCHILIK HARAKATINING MILLIY TARBIYANI YUKSALTIRISHDAGI ROLI 135-140

Razzoqova Shohsanam

MARKAZIY OSIYO DINLARI 141-147

Ziyotova Adolat Ergashevna, Mamaraximov Kahramon Xaltuxtashevich

YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARINI MAFKURAVIY TAHDIDLARDAN ASRASHNING MA'NAVIY-MA'RIFIY ASOSLARI 148-154

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Кўчимов Шухрат Норқизилович

ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ТИЛИ РИВОЖИНИНГ МУҲИМ МАСАЛАЛАРИ 155-158

Рузиева Ситора Асроровна

РОЛЬ КОНЦЕПТА «СЕМЬЯ» В ЛИНГВОКУЛЬТУРАХ ЗАПАДА И ВОСТОКА 159-163

Мирсагатова Покиза Авазбек қизи

ОБРАЗЛИ ФРАЗЕОЛОГИК БИРЛИКЛАРНИ ТАРЖИМА ҚИЛИШДАГИ МУАММОЛАР 164-170

Jurayeva Shalolaxon Xusanboyevna

MUALLIF NUTQI VA DIALOGIK NUTQ SHAKLLARINING TARIXIY ROMANLARDAGI FUNKSIYASI 171-175

Ruzibayeva Aziza Kahramanovna

J. BAYRON VA M. LERMONTOV SHE'RLARINING QISYOSLI TAHLILI 176-179

Jovbo'riyeva Saodat O'ktamovna

INGLIZ TILIDA PSIXOLOGIK TERMINLARNING YASALISH USULLARI TAHLILI 180-184

<i>Qulmamatova Muattar Otabek qizi</i> “BOYLIK” KONSEPTINING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	185-191
<i>Sanakulov Zayniddin</i> ONOMASTIKADA ONIMIZATSIYA VA APELLYATIVIZATSIYANING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	192-197
<i>Saakyan Roza Yurevna, Jalilova Lola Jalilovna</i> TEODOR DRAYZERNING “BAXTIQARO KERRI” ROMANIDA PSIXOLOGIYA VA AXLOQ PRIZMASI ORQALI ISTAKNING ISTEZHOSINI O’RGANISH	198-205
<i>Xudoyberdieva Oyjamol Muzaffarovna</i> O’ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA «RAQS» TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	206-211
<i>Soatmurodova Shoxista Zafar qizi</i> O’ZBEK TILIDA ATTORLIK LEKSIKASINING MAVZUVIY GURUHLARI	212-217
<i>Tadjieva Mastura Fayzullaevna</i> BASIS OF SIMILE IN METAPHORICAL MODELS WITH THE CONCEPT “LOVE” IN ENGLISH AND UZBEK	218-222
<i>Imamova Gulrux</i> JIN RIZNING “WIDE SARGASSO SEA” ASARIDA INTERTEKSTUALLIK	223-229
<i>Nazarov Sardor Shomurodovich</i> INGLIZ VA O’ZBEK TILLARIDA SO’Z BIRIKMALARINING SINTAKTIK MUNOSABATLARI	230-234
<i>Atamurodova Feruza Tashmurotovna</i> JON GOLSUORSINING “FORSAYTLAR HAQIDA SAGA” ASARINING EPIK TURKUMGA XOS XUSUSIYATLARI	235-239
<i>Iskandarov Bahrom</i> MARTIN IDEN ASARINING JEK LONDON HAYOTIDAGI AKSI	240-243
<i>Mustafoqulov Ro’ziqul Boynazarovich</i> ERTAKLARDA AN’ANAVIY TASVIRLAR	244-251
<i>Kuvonov Zarifjon Maxsiddin o’g’li</i> NEMIS TILIDAGI QORA VA OQ RANG KOMPONENTLI FRAZELOGIZMLARNING O’ZBEK TILIGA BERILISHI VA ULARNING SEMANTIK TADQIQI	252-256
<i>Djabbarova Shoirra Boltaevna</i> MUQOBILSIZ LEKSIKANING TARJIMA MUAMMOSI: LINGVOMADANIY TAHLIL	257-260
<i>Haydarova Kamola Davranovna</i> TURLI TIZIMLI TILLARDA OLMA LEKSEMASINING QIYOSIY-CHOG’ISHTIRMA TAHLILI	261-264
<i>Bektemirov Zohid Nodirovich</i> HOZIRGI ZAMON NEMIS TILIDA ILOVALI ELEMENTLARNING LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI	265-269
<i>Murtazaeva Xadicha Nuriddinovna</i> TERMINOLOGIYA TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA	270-273

<i>Xudoynazarova O'g'lonoy Allamurodovna</i> DINIY BARQAROR BIRLIKLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	274-277
<i>Bazarova Ziyoda Eshbaevna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK TADQIQOTLARDA BADIY MATN MUALLIFI OBRAZINING O'RGANILISHI	278-282
<i>Abdulvohidova Nafisa Serobjon qizi</i> AVIATSIYAGA OID TERMINLARNING LEKSIKOGRAFIK XUSUSIYATLARI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	283-286
<i>Sultonqulova Feruza Bobonazarovna</i> AN'ANAVIY TOSH OBRAZINING TALQINLARI XUSUSIDA	287-291
<i>Abduganiyeva Djamilya Rustamovna, Malik Hodjaev</i> KETMA-KET TARJIMADA KOGNITIV YONADSHUVI VA ESLAB QOLISH USULLARI.....	292-296
<i>Amanbaeva Dilsora</i> «BURCH» KONSEPTINING ETNIK, MILLIY-MADANIY TALQINI.....	297-300
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Abdullayeva Sabohat Asatullo qizi</i> BLOKCHEYN KRIMINALISTIKASI: MARKAZSIZLASHTIRISH DAVRIDA KIBER JINOYATLARNI TERGOV QILISHDA ZAMONAVIY YONDASHUV	301-308
<i>Mirzakarimova Dilafruz Danyorovna</i> KIBERXAVFSIZLIK VA KIBERMAKONDA YURISDIKSIYA CHEGARALARINI BELGILASHNING ILMIY NAZARIY MASALALARI	309-315
<i>Raxmatova Xonzodabegim Utkir qizi</i> KIBER HUQUQ SOHASIDAGI YURISDIKSIYA VA XALQARO HAMKORLIKNING NAZARIY- HUQUQIY ASOSLARI	316-323
<i>G'ulomov Shohruh Islomjon o'g'li</i> METAVERSE PLATFORMALARIDA SHAXSIY MA'LUMOTLAR VA MAXFIYLIK MASALALARI	324-330
<i>Baxromova Laylo Rayim kizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SAYLOV TIZIMINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	331-336
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Сафарова Замира Михлиевна</i> ФОРМИРОВАНИЕ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У УЧАЩИХСЯ 10-11-Х КЛАССОВ СРЕДСТВАМИ НАЦИОНАЛЬНО-ПРЕЦЕДЕНТНЫХ ТЕКСТОВ	337-342
<i>Нурманов Абдиназар Ташбаевич, Каримов Мусулмонкул Бахриддинович</i> ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ РУССКОГО ЯЗЫКА К ТЕХНОЛОГИИ И ТЕХНИКЕ ЭФФЕКТИВНОГО ОБЩЕНИЯ	343-347
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARDA EGILUVCHANLIK VA CHAQQONLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH.....	348-352
<i>Xayritdinov Otabek Murotjon o'g'li</i> MADANIY ANTROPOLOGIYANING GUMANITAR FANLAR INTEGRATORI SIFATIDAGI	

O'RNI	353-357
<i>Kalmenov Jalg'asbay Sarsenbaevich, Ibadullaeva Zamira Kuanishovna</i> MUSIQA FANI DARSIDA PEDAGOGIK METOD VA KASBIY MAHORATI	358-361
<i>Bekchanova Nilufar Boltaboyevna</i> TABIIY FANLARNI O'QITISHDA TALABALARNING IJODIY QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISHGA YORDAM BERUVCHI OMILLAR	362-367
<i>Ibragimova Dildora</i> MAXSUS MAQSADLARDA INGLIZ TILINI O'RGANISH VA O'RGATISH JARAYONIDA TEXNIKA OLIV O'QUV YURLARI O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISH	368-371
<i>Kamalova Dilnavoz Ixtiyorovna</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYA FANLARINI O'QITISHDA – EKSKURSIYANING O'RNI	372-377
<i>Soyibnazarov Abbosjon Ikromjonovich</i> FIZIKA FANIDAN MASALALAR YECHISHDA SIMULYATOR DASTURLARIDAN FOYDALANISH	378-383
<i>Xusmatova Xalusa Faatovna</i> ВИКТОРИНА ПО КОЛЛОИДНОЙ ХИМИИ: РАЗВИВАЕМ ЛОГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ СТУДЕНТОВ	384-389
<i>Toshboyeva Barnoxon</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA CHET TILLARI O'QITISHNING PSIXOLOGIK- METODOLOGIK KONTSEPTSIYASI	390-393
<i>Shirnazarova Zamira Allaberdiyevna</i> MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSİYASINING LINGVODIDAKTIK ANAMIYATI	394-399
<i>Uralova Nurxon Mahadovna</i> ШАХСГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ТАЪЛИМ АСОСИДА МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИНИ АМАЛГА ОШИРИШ	400-404
<i>Berдиева Ойгул Бекмуратовна</i> НОЕВКЛИД ГЕОМЕТРИЯЛАР ЭЛЕМЕНТЛАРИ ЁРДАМИДА МАТЕМАТИКА ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ КАСБИЙ МЕТОДИК ТАЙЁРЛАШ	405-411
<i>Choriqulov Rustamjon Ibodullo o'g'li</i> TALABALARDA MUSTAQIL TALIM KO'NIKMALARINI O'ZLASHTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ZAMONAVIY KO'RINISHI	412-416
<i>Beknayeva Shaxnoza Vladimirovna</i> МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ИНСОН RESURSLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION JARAYONLAR	417-423
<i>Burхиев Олимжон Бобоевич</i> СИСТЕМА ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗЕ	424-429

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Special Issue 3 (may, 2024). -430 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

Tillakhodjayeva Hurshida Djumavayevna

FEATURES OF FAMILY AND MARRIAGE RELATIONS IN TURKESTAN AND DEMOGRAPHIC PROCESSES IN THE REGION AFTER THE INVASION OF THE RUSSIAN EMPIRE 16-24

A'zamova Mahliyo Panji kizi

HISTORY OF ARIYANAM VAYJA GEOGRAPHICAL NAME 25-29

Khojageldiyev Ibodulla Mamaradjab ogli

DEMOGRAPHIC PERIL CAUSES DANGER CONDITION - CONDITIONS AND FACTORS 30-34

Norboyev Sarvar Kaxramon ugli

REMARKS ON THE HISTORICAL GEOGRAPHY OF SUGDH (IN THE CASE OF THE ACHAEMENID ERA) 35-39

Babakulov Okhunjon Akhmat ogli

SCIENTIFIC-TECHNICAL COOPERATION OF THE UZBEKISTAN SSR WITH AFRICAN COUNTRIES 40-44

Salaev Ikhtiyor Bakhtiyorovich

METHODS OF MAKING BRICKS IN KHOREZM ARCHITECTURE 45-49

Babajanova Dilrabo Rajapovna

“FOLLOW TO YADGAR!” 50-56

Tuychiboev Bakhodir Bosimovich, Abdumatov Alisher Akhmatkulovich

THE ISSUE OF UNDERSTANDING NATIONAL IDENTITY IN THE ACTIVITY OF ACADEMIC ABDULAHAD MUHAMMADJONOV 57-61

Atavullayeva Shakhlo Musayevna

THE ROLE OF THE MEDIA IN THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEKISTAN 62-66

Kholliev Azizbek Guzalovich

FINANCIAL ASPECTS OF RUSSIA'S EXTERNAL ECONOMIC LINKS (LAST QUARTER OF THE 19th CENTURY - BEGINNING OF THE 20th CENTURY) 67-73

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

Tuychiyev Elnurjon Kosimovich

OPPORTUNITIES TO USE FINANCIAL SERVICES IN DEVELOPING COUNTRIES: ENHANCING THE ROLE OF MICROFINANCE, FINTECH AND INNOVATIVE FINANCIAL PRODUCTS 74-79

Zaripov Khurshid Zakir ogli

WAYS TO ASSESS THE DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL AND THE LEVEL OF EFFECTIVE USE OF IT IN KHORAZM REGION 80-86

Pazildinov Mukhiddin Makhammedin ogli

DEVELOPMENT TENDENCIES OF ELECTRONIC COMMERCE IN UZBEKISTAN 87-100

<i>Aйтиева Sevara Allaberdiyevna</i> IMPROVEMENT OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC FUNDAMENTALS OF THE PROVISION OF CARGO TRANSPORTATION SERVICES BY SMALL BUSINESS SUBJECTS IN UZBEKISTAN	101-104
<i>Isaev Atabek Djurabayevich</i> TYPES OF MONETARY REGIMES AND UZBEKISTAN'S TRANSITION TO INFLATION TARGETING	105-112
<i>Alieva Nadirakhan Abdumalikovna</i> OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING THE MANAGEMENT PROCESS OF INNOVATION ACTIVITIES IN SERIKING ENTERPRISES	113-120
<i>Ruziev Zafar Ikramovich</i> WAYS TO DEVELOP CAPITAL MARKET INFRASTRUCTURE	121-127
<i>Azizkulov Bakhtiyar, Saifullayev Sanjarbek</i> STATE FINANCIAL - INVESTMENT POLICY AND ACCEPTED ECONOMIC REFORMS IN THE DIGITAL ECONOMY	128-134
09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES	
<i>Sultonova Shakhnoza</i> THE ROLE OF THE JADIDISM MOVEMENT IN PROMOTING NATIONAL EDUCATION	135-140
<i>Razzakova Shahsanam</i> THE RELIGIONS OF CENTRAL ASIA	141-147
<i>Ziyotova Adolat Ergashevna, Mamarakhimov Khakhramon Khaltukhtashevich</i> THE SPIRITUAL AND EDUCATIONAL BASIS OF PROTECTING YOUNG PEOPLE OF NEW UZBEKISTAN FROM IDEOLOGICAL THREAT	148-154
10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES	
<i>Kuchimov Shukhrat Norkizilovich</i> IMPORTANT ISSUES OF STATE LANGUAGE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN	155-158
<i>Ruzieva Sitora Asrorovna</i> THE ROLE OF THE CONCEPT “FAMILY” IN THE LINGUOCULTURES OF THE WEST AND EAST	159-163
<i>Mirsagatova Pokiza Avazbek kizi</i> DIFFICULTIES IN TRANSLATING FIGURATIVE PHRASEOLOGICAL UNITS	164-170
<i>Jurayeva Shalolakhon Khusanboyevna</i> THE FUNCTION OF THE AUTHOR’S SPEECH AND DIALOGICAL FORMS OF SPEECH IN HISTORICAL NOVELS	171-175
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF J. BYRON AND M. LERMONTOV’S POETRY	176-179
<i>Jovbo’riyeva Saodat O’ktamovna</i> ANALYSIS OF FORMING PSYCHOLOGICAL TERMS IN ENGLISH	180-184
<i>Qulmamatova Muattar Otabek qizi</i> LINGUOCULTURAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF "WEALTH"	185-191

<i>Sanakulov Zayniddin</i> LINGUISTIC CHARACTERISTICS OF PROPRIALISATION AND APPELLATIVISATION IN ONOMASTICS	192-197
<i>Saakyan Roza Yurevna, Jalilova Lola Jalilovna</i> EXPLORATION OF IRONY OF DESIRES THROUGH THE LENS OF PSYCHOLOGY AND MORALITY IN THEODORE DREISER'S NOVEL "SISTER CARRIE"	198-205
<i>Khudoyberdieva Oyjamol Muzaffarovna</i> LINGUISTIC FEATURES OF «DANCE» TERMINOLOGY IN UZBEK AND ENGLISH	206-211
<i>Soatmurodova Shoxista Zafar qizi</i> THEMATIC GROUPS OF THE PERFUMERY LEXICON IN THE UZBEK LANGUAGE	212-217
<i>Tadjieva Mastura Fayzullaevna</i> BASIS OF SIMILE IN METAPHORICAL MODELS WITH THE CONCEPT "LOVE" IN ENGLISH AND UZBEK	218-222
<i>Imamova Gulrukh</i> EXPLORING INTERTEXTUALITY IN JEAN RHYS "WIDE SARGASSO SEA"	223-229
<i>Nazarov Sardor Shomurodovich</i> SYNTACTIC RELATIONSHIPS OF WORD COMBINATIONS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	230-234
<i>Atamurodova Feruza Tashmurotovna</i> FEATURES OF JOHN GALSWORTHY'S EPIC SERIES THE FORSYTH SAGA	235-239
<i>Iskandarov Bahrom</i> MARTIN EDEN'S REFLECTION ON THE LIFE OF JACK LONDON	240-243
<i>Ruzikul Mustafokulov Boynazarovich</i> TRADITIONAL IMAGES IN FAIRY TALES	244-251
<i>Kuvonov Zarifjon Maxsiddin o'g'li</i> TRANSLATION OF GERMAN BLACK AND WHITE PHRASEOLOGISMS INTO UZBEK LANGUAGE AND THEIR SEMANTIC ANALYSIS	252-256
<i>Djabbarova Shoirra Boltaevna</i> THE TRANSLATION PROBLEM OF NON-EQUIVALENT LEXICON: A LINGUOCULTURAL ANALYSIS	257-260
<i>Haydarova Kamola Davranovna</i> COMPARATIVE-CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE APPLE LEXEM IN DIFFERENT SYSTEMIC LANGUAGES	261-264
<i>Bektemirov Zohid Nodirovich</i> LINGUOPRAGMATIC PROPERTIES OF ADJUNCTIVE ELEMENTS IN MODERN GERMAN	265-269
<i>Murtazaeva Xadicha Nuriddinovna</i> TERMINOLOGY AS AN OBJECT OF RESEARCH	270-273
<i>Khudoynazarova Oglonoy Allamurodovna</i> SEMANTIC CHARACTERISTICS OF RELIGIOUS STABLE UNITS	274-277
<i>Bazarova Ziyoda Eshbaevna</i> THE STUDY OF THE PROBLEM OF THE IMAGE OF THE AUTHOR OF A LITERARY TEXT IN MODERN LINGUISTIC RESEARCH	278-282

<i>Abdulvohidova Nafisa Serobjon qizi</i> LEXICOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF AVIATION TERMS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES)	283-286
<i>Sultankulova Feruza Bobonazarovna</i> ON THE INTERPRETATIONS OF THE TRADITIONAL STONE IMAGE	287-291
<i>Abduganiyeva Djamilya Rustamovna, Malik Hodjaev</i> COGNITIVE PROCESSING AND MEMORY TECHNIQUES IN CONSECUTIVE INTERPRETATION	292-296
<i>Amanbaeva Dilsora</i> СИСТЕМА ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗЕ	297-300
12.00.00 – LAW	
<i>Abdullayeva Sabokhat Asatullo qizi</i> BLOKCHeyN FORENSICS: A MODERN APPROACH TO CYBER CRIME INVESTIGATION IN AN ERA OF DECENTRALIZATION	301-308
<i>Mirzakarimova Dilafruz Danyorovna</i> SCIENTIFIC THEORETICAL ISSUES OF DETERMINING THE BOUNDARIES OF JURISDICTION IN CYBER SECURITY AND CYBER SPACE	309-315
<i>Rakhmatova Khanzodabegim Utkir kizi</i> THEORETICAL-LEGAL BASIS OF JURISDICTION AND INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF CYBER LAW	316-323
<i>Gulomov Shokhruxh Islomjon ogli</i> PERSONAL INFORMATION AND PRIVACY ISSUES ON THE METAVERSE PLATFORMS..	324-330
<i>Bakhromova Laylo Rayim kizi</i> SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE ELECTION SYSTEM IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	331-336
13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES	
<i>Safarova Zamira Mihlievna</i> FORMATION OF LINGUOCULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS OF 10-11TH GRADES BY MEANS OF NATIONAL PRECEDENT TEXTS	337-342
<i>Nurmanov Abdinazar Tashbaevich, Karimov Musulmonkul Bakhriddinovich</i> PRACTICAL ASPECTS OF PREPARING A FUTURE RUSSIAN LANGUAGE TEACHER FOR TECHNOLOGY AND EFFECTIVE COMMUNICATION TECHNIQUES	343-347
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> DEVELOPING FLEXIBILITY AND RESILIENCE IN CHILDREN	348-352
<i>Khayritdinov Otabek Murotjon ogli</i> THE ROLE OF CULTURAL ANTHROPOLOGY AS AN INTEGRATOR IN THE SYSTEM OF HUMANITIES	353-357
<i>Kalmenov Jalgasbay Sarsenbaevich, Ibadullaeva Zamira Kuanishovna</i> PEDAGOGICAL METHOD AND PROFESSIONAL SKILLS IN A MUSIC LESSON	358-361
<i>Bekchanova Nilufar Boltaboyevna</i> FACTORS HELPING TO DEVELOP STUDENTS CREATIVE SKILLS IN NATURAL SCIENCE TEACHING	362-367

<i>Ibragimova Dildora</i> DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL COMPETENCE OF TEACHERS OF TECHNICAL UNIVERSITIES IN THE PROCESS OF LEARNING AND TEACHING ENGLISH FOR SPECIAL PURPOSES	368-371
<i>Kamalova Dilnavoz Ikhtiyorovna</i> THE ROLE OF THE EXCURSION IN TEACHING THE SCIENCES OF PHYSICS AND ASTRONOMY	372-377
<i>Soyibnazarov Abbosjon Ikromjonovich</i> USING SIMULATION PROGRAMS IN SOLVING PHYSICS PROBLEMS	378-383
<i>Khalisa Faitovna Khismatova</i> QUIZ ON COLLOIDAL CHEMISTRY: DEVELOPING LOGICAL THINKING OF STUDENTS	384-389
<i>Toshboyeva Barnoxon</i> PSYCHOLOGICAL AND METHODOLOGICAL CONCEPT OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO PRIMARY SCHOOL CHILDREN	390-393
<i>Shirnazarova Zamira Allaberdiyevna</i> LINGUODIDACTIC SIGNIFICANCE OF INTERCULTURAL COMPETENCE	394-399
<i>Uralova Nurkhan Makhadovna</i> IMPLEMENTATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS ON THE BASIS OF PERSONALITY-ORIENTED EDUCATION	400-404
<i>Berdieva Aygul Bekmuratovna</i> PROVIDING PROFESSIONAL METHODOLOGICAL TRAINING OF MATHEMATICS TEACHERS WITH THE HELP OF ELEMENTS OF NON-EUCLIDEAN GEOMETRIES	405-411
<i>Choriqulov Rustamjon Ibodullo o'g'li</i> MODERN VIEW OF THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN MASTERING INDEPENDENT LEARNING SKILLS IN STUDENTS	412-416
<i>Beknayeva Shaxnoza Vladimirovna</i> INNOVATION PROCESSES IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS	417-423
<i>Burkhiev Olimjon Boboevich</i> SYSTEM OF APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGY AS A MEANS OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN A UNIVERSITY	424-429

Received: 05 May 2024
Accepted: 10 May 2024
Published: 25 May 2024

Article / Original Paper

TRADITIONAL IMAGES IN FAIRY TALES

Ruzikul Mustafokulov Boynazarovich,

Associate Professor of Primary Education Department of Termiz State University, Candidate of Philological Sciences

e-mail: rustamkhurramov@mail.ru

Abstract. This article is written about the traditional images in fairy tales, and the fairy tales we recorded from the language of the elderly people of Surkhondaryo region also have common features of fairy tales recorded from other regions, such as a unique beginning, ending and details, real and imaginary characters, adventure-like plot paths. there is.

Key words: poet, creativity, poetic, lyrics, feeling, life, society.

ERTAKLARDA AN'ANAVIY TASVIRLAR

Mustafoqulov Ro'ziqul Boynazarovich,

Termiz davlat universiteti boshlang'ich ta'lim kafedrasida dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Annotatsiya. Ushbu maqola ertaklarda an'anaviy tasvirlari haqida yozilgan bo'lib, Surxondaryo viloyati keksalari tilidan yozib olganimiz ertaklarda ham boshqa hududlardan yozib olingan ertaklarga xos umumiy xususiyatlar o'ziga xos boshlama, yakunlanma va detallar, hayotiy va xayoliy obrazlar, sarguzasht shaklidagi syujet yo'llari mavjud.

Kalit so'zlar: shoir, ijod, poetik, lirika, tuyg'u, hayot, jamiyat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI3Y2024N38>

Kirish. Xalq ertaklarini o'rganish va ilmiy tadqiq etish sohasida ancha ish qilingan. Ertaklardagi voqeabandlik, biron voqeaning mukammal hikoya qilinishi ularning o'ziga xosligini ta'minlaydi. Unda voqealar xayoliy va hayotiy uydirmalar asosida, kishilarga estetik zavq uyg'otadigan shaklda bayon etiladi. Ertaklar xalq og'zaki ijodining yanada boshqaroq o'ziga xos xususiyatlariga ega bo'lgan janrlarda hisoblanadi. Umum sabab doimiy ommaviy janrlardan hisoblanadi. Ertaklar Surxondaryo viloyatining ayrim tumanlarida matal deb yuritiladi [6, 23-42-b].

Ertaklarda fantastika asosiy o'rin egallashi nuqtai- nazaridan uning joni va qoni" hisoblanib, tutgan o'rni, me'yori va funksiyasiga qarab, folklorshunoslikda ertaklar fantastika elementlari ustun bo'lgan va fantastikaning elementlari kuchsiz element shaklida uchraydigan yoki umuman uchramaydigan deya ikki guruhga ajratiladi.

Bundan tashqari, ertaklar obrazlar talqini, g'oyaviy mazmuni va konflekti, syujet va "kompozitsiyasi, fantastik uydirmaning o'rni hamda tili va stiliga ko'ra shartli ravishda hayvonlar haqidagi ertaklar, sehrli ertaklar, maishiy ertaklarga bo'linadi" [6, 23-42-b].

Tahlil va natija. Ertak aytuvchilarning mahorati bilan bog'liq ravishda ularning variantlashuv holatlari ham kuzatiladi.

Ularni Viloyatimiz "tumanlari aholisidan yozib olingan ayrim ertaklarni tahlillarda ko'rib chiqaylik. Masalan, "Mardikor" ertagi sehrli ertaklar sarasiga kiradi. Unda aytilishicha, bir chol-u kampirning yolg'iz o'g'li bo'lib, u mardikorlikka olinib, o'n yil mardikor bo'ladi. Qaytib kelayotga, bir joyda qora bayroq ilingan. Bilsa, podshoning bir qizi bo'lib, kundan-kun semirib, gunohi ham ortib borayotgan. Qo'yg'an qorovullar bu sirni bilolmagani uchun boshi ketayotgan jumboq holda qolaveradi.

Yigit bu sirni bilishga ahd qiladi. O'sha kechasi qorovul turib, sirni biladi. Avvalo, u ko'zini ochib, kiprik qoqmay yotadi. Qiz buning uxlashi shu bo'lsa kerak, deb yarim kechada yo'lga chiqadi. Yigit izidan boradi. Qiz bir go'r ichiga kirib ketadi. Yigit uning izidan go'r ichida borayotga, uch bola janjallashib turibdi. Ularning otasidan qolgan bir etik, telpak, sumkasi bo'lib, hammasini akasi olmoqchi ekan. Bu buyumlarning sirini so'rasa, etik aytgan joyga yetkazar, telpak egasini ko'rsatmas, sumka ham solingan narsani ko'rsatmas va to'lmas ekan.

Yigit miltig'ini o'qlab, yotadi-di, kim o'qni oldin topib kelsa, o'sha bu buyumlarga ega bo'ladi, deydi. Bolalar yugurib ketishadi. Yigit qizning izidan yetib boradi. Qiz bir davraga tushadi. Yerda xilma-xil taomlar, yigit qiz yechib qo'yg'an uzugini, tishlab qo'yg'an olmasini sumkaga solib qo'yadi-da, suhbatga quloq solib o'tiradi.

Tong otishiga bir soat qolganda, qiz qo'zg'aladi. Go'rdagilar ertaga ertaroq kel deb kuzatishadi. Yigit esa sehrli etik kuchi bilan uydagi joyiga kelib yotadi.

Qizni tekshirish yanada og'irlashibdi. Yigitni o'ldirmoqchi bo'lishsa, u sirni bilganini aytib, voqeani tushuntiradi. qizning uzugi va tishlagan olmasini ko'rsatadi. Qiz bunga hayron bo'ladi [3].

Shoh qizini yigitga bermoqchi bo'ladi. Ammo u rozi bo'lmaydi. Ota-onasining oldiga boradi. Kutib o'tirgan ota-ona to'y boshlab yuboradi.

Ko'rinadiki, bu ertakdagi xayoliy voqealar, ma'lum sarguzasht, sehrgarlik chiziqlari bilan qo'shib, qorishib kelgan. Masalan, mardikorlikka olish voqeasi shunday tarixiy-hayotiy voqealardandir. Shu bilan sehrli sarguzasht tarzidagi go'r ichidagi yurish, sehrli telpak, etik, sumkalardan foydalanish kabi xayoliy uydirmalar ertakning qiziqarliligini oshirgan.

An'anaviy tarzda ertak qahramoni jasoratga qo'l uradi, qorovullikda o'lib ketayotganlarni qutqazishga bel bog'laydi, tadbirkorlik ko'rsatadi. Bu sohada unga sehrli telpak, etik va sumka yordam beradi.

Odatda, ertaklarda qahramon podsholarning qizlariga uylanadi. Bu ertakda esa yakun boshqacharoq, kambag'al yigit shoh qiziga uylanishdan bosh tortadi, ota-onasi yoniga shoshadi. Bu o'z asoslariga ega. Demak, yigit tarbiya ko'rgan, axloqli kishi bo'lib, sirli bazmlarda yurgan shoh qizidan hazar qiladi, deb tushunmoq kerak.

"Qizil tuya" ertagi ham ana shunday o'ziga xos sehrli- 'sarguzasht syujet chiziqlariga ega. Bu ertakda ham yer ostiga kiriladi. "Mardikor" ertagida yer ostiga kirish qizini bir guruh kishilar bilan bazmda bo'lishini ko'rsatsa, "Qizil tuya" ertagida qahramon u dunyo sirlaridan ogoh bo'ladi, qahramon yigit u yerda tuyasini ko'radi. Daxmarda (ertak qahramonlaridan biri) unga

tuyani olib ketish iloji yo'qligini, uning jonigina bu yerdaligini tushuntiradi. Demak, tuyani yo so'yib yeyishgan yoki yirtqich hayvonlarga yem bo'lgan [4].

Ertakdagi tasvirlar katta tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi. Masalan, yigit jannatda o'sayotgan turli mevalardan totib ko'rmoqchi bo'ladi. Ammo daraxt shohlari balandlab ketib, mevasidan yedirmaydi. Buning sababini so'raganda, Daxmarda kimki, hayotda daraxt ekan bo'lsa, mevalaridan boshqalar tatigan bo'lsagina, jannatda ular evaziga meva yeyishga sazovor bo'lishini aytadi. Daryoda turli idish-tovoqlarda oqib kelayotgan taomlar ham yigit olib yeyman desa, qochadi. Daxmarda buni ham tushuntiradi: kimki, hayotligida sadaqa qilgan, boshqalarga taom bergan bo'lsa, ular bu yerda nasib bo'ladi. Yigit yo'lda bir keksaga yarimta qozonpatir bergan edi, o'sha daryoda oqib keladi va uni tutib yeydi.

Jannatdan chiqishda daxmarda yigitga tushuntirib aytadiki, jannatda bo'lgan bir kun o'n yilga teng, yigit bu yerda to'rt kun bo'ldi, kelganida o'n sakkiz yoshda edi, demak. hozir ellik sakkiz yoshda.

Darhaqiqat, yigit qaytib kelsa, ota-onasi allaqachon vafot etgan, uylaridan, yerlaridan boshqalar foydalanishmoqda.

Ushbu ertak kompozitsiya jihatidan izchil qurilgan bo'lib, o' qahramon hayotining uch davrini o'z ichiga oladi. Masalan, "Qizil tuya" ertagida yigitning tuyani izlab chiqishi, Daxmarda yordamida jannatga kirishi, u yerdan chiqib, qishlog'iga kelishi. "Mardikor" ertagida ham bu o'xshashlik bor, yigit mardikorga olinadi, qaro bayroqni ko'rib, sirini ochmoqchi bo'ladi-yu, bu qahramon hayotida bir davr bo'lsa, qizning sirini ochgani go'r ichiga kirishi va u yerda ko'rgan-kechirganlari bir davr, undan keyingi qiz sirini podshoga ayon etishi, so'ngra qishlog'iga ketib, ota-onasi bilan topishishi uchinchi davrni tashkil etadi.

Odatda, ertaklarda sehr olamiga kirishda ham qandaydir tilsimlar ro'y beradi. "Qizil tuya" ertagida ham shunday: yigit qir tepasidagi uch qizil tosh o'rtasida yotadi, Daxmarda toshlardan birini tayog'i bilan turtib, yo'l ochadi. Mardikorda go'rga kirishda bunday tilsim ochish an'anasi yo'q. Ehtimol, ilgarigi aytishlarda bo'lgandir, aytuvchi esidan chiqarib yoki shoshilib, uni tushirib qoldirgandir [5].

Ertak qahramonlari an'anaviy ravishda qo'rqmas, dovyurak qilib tasvir etilgan. "Qizil tuya" ertagi qahramoni uch tosh orasida uxlaganda, tepasiga bir uzun bo'yli kishi (Daxmarda) kelib turadi, o'zi bir tomonda, ko'kragiga suyangan tayog'ining bir uchi o'ning ikkinchi tomonida, yigit uyg'onib qo'rqmaydi, aksincha odob bilan salom beradi. "Mardikor" ertagi qahramoni ham qora bayroqni ko'rganda bu yerda turgan bobodan gap nimadaligini so'raydi. Bobo qiz tufayli qorovullar o'layotganini aytganda, bu sirni ochishga da'vat etadi, boboning ketishga undagan nasihatlarini rad etadi.

Boysunlik Sharofat momo Isaevadan yozib olgan ertagimiz "Xosiyatli kallabuzar" deb ataladi. Unda hikoya qilinishicha, bir chol-u kampirning bir o'g'li, uch qizi bo'lgan. Bobo vafot etish oldidan vasiyat qilib o'g'liga tayinlanganki, uch kecha qabrimni aylan, u yerda nimani ko'rsang, opa-singillaringni ularga ber. Yigit birinchi kecha mozorda bir ko'ppakni ko'rib, unga katta opasini, ikkinchi kecha tozini ko'rib o'rtancha opasini, uchinchi kecha bir gurjini ko'rib, singlisini mindirib yuboradi.

Vaqt o'tib, qashshoqlashib qolgach, pul topish uchun yo'lga chiqadi. Yo'lda bir chopki topib oladi. Uni olib, ko'radi, tasodifan qo'lidan tushib ketadi. Shu payt darhol pichoqdan uch qulbachcha chiqib "labbay, nima xizmat!" deb turadi.

Bir shaharga borib bir kampirning uyiga tushadi. Podshoning Cho'lponoy ismli qiziga pichoqning karomati bilan uylanadi

Ushbu ertak sarguzashtga undaydi, fantaziyaga o'rgatadi. Ammo uning aytilishida ham ayrim kamchiliklar borligi seziladi. Masalan, ota qabriga itlarning kelishi. Ularga qizlarning mindirib yuborilishi asoslanmagan. Bu alohida syujet chizig'i bo'lishi mumkin; lekin ertakdan uzilib qolgan, qizlar taqdiri noma'lum bo'lib qolgan. Yigit yashagan qishloqning nomi Beshovur, borgan shahrining nomi Shabruz deb ataladi, ammo ular nima uchun shunday deb atalishiga izoh bermagan. Pichoq kallabuzar deyiladi, unga ham izoh keltirilmaydi. Ertak yakunida yigit o'zi borgan shaharda uylanib qoladi. Vaholanki, an'anaviy ertaklarda qahramon albatta o'z yurtiga kelishi yoki xabar olishi kerak. Bu ertakda ham yigit onasini yo'qlashi lozim edi.

"Ko'k ipak" (sigir) ertagida hikoya qilinishicha, bir cholning xotini o'lib, undan Fotima ismli qiz qoladi. Chol bir ayolga uylanadi. Uning ham Zulayho ismli bir qizi bo'ladi. O'gay ona va tantiq qizi Fotimaga kun bermas, har kuni ko'k sigirni o'tlatib, paxta chigillab, ip yigirish topshirig'ini berar ekan.

Fotima sigir sharofati bilan har qancha ip yigirish topshirig'i bo'lsa, bajaradi, sehrgar kampirga uchrab, husniga husn qo'shiladi. Bunga u o'zining halolligi, to'g'riligi bilan erishadi. Vazirning o'g'liga turmushga chiqadi.

Zulayho esa o'zining befarosatligi, egriligi tufayli badnom bo'ladi, peshonasida bitmas yara paydo bo'ladi.

O'gay o'gayligini qiladi, qiziga fol ochirib, foliga ko'k sigir chiqaradi va Fotimaning sevimli ko'k sigirini so'yib yeyishadi [7].

Sehrgar momoning maslahati bilan Fotima sigirning suyaklarini to'plab ko'mib qo'yadi va u yerdan bir sandiq boylik, kiyimlar paydo bo'ladi.

Xolbi momodan yozib olganimiz, "Kambag'al odam" ertagi ham qiziqarlidir. Unda tasvir etilishicha. Bir kambag'al yigit uylanib, boshqorong'i bo'lgan xotiniga anor olishi kerak bo'ladi. Xotini ip yigirib, bir qop tikib beradi. Yigit qopni bozorda sotadi. Pulini beliga tugib kelayotsa, bir kishi "bir gap sotaman" deb o'tirganmish. Haligi puliga o'sha gapni sotib oladi. Bu: "u yoqqa jur, bu yoqqa jur, o'z bilganingdan qolma" degan gap ekan. Yigit bir joyga borsa, kishilar quduqqa kirib, bo'yinsiz bo'lib chiqayotgan ekan. U kishi quduqqa kiribdi. U yerda bir kishi o'tirgan, bir tizzasida qurbaqa, bir tizzasida toshbaqa. Yigitdan ularni qaysisi yaxshiligini so'rabdi. Yigit: "ikkalasi ham yaxshi, birining o'zini, birining ko'zini yaxshi ko'ribsiz", deydi. Shunda haligi odam uning javobidan mamnun bo'lib, tilla tilagingni deydi. Yigit ikkita anor, bitta miltiq so'raydi. Yigit qo'shnisiga anorni berib, xotiniga eltib berishni tayinlaydi-da, o'zi yana yo'lga tushadi. Bir qora uyga kirsa, bir qiz bog'langan, u ajdarhoga yem bo'lishi kerak ekan. Yigit ajdahoni o'ldiradi, boy qizini unga sovg'a qiladi [11].

Yigit qizni olib uyiga keladi. Xotiniga bergan o'sha anorining ichi to'la tilla bo'lgan. Uning yarmiga xotini hovli-joy qurdirgan. O'g'il ko'rgan, o'g'il voyaga yetgan. Yigit kelsa, xotining yonida suqsurday yigit. Xotin voqeani tushuntiradi. Yigit olib kelgan qizni to'y qilib o'g'liga olib beradi.

Bu ertakda ham o'ziga xos sarguzasht bor. Quduq ichida o'tirgan kishining savoliga javob berolmaganlarning boshsiz bo'lib qolishi, anor ichidan tilla chiqishi kabi sehrlil holatlar, yigitning ajdahoni o'ldirishi kabi afsonaviy qahramonliklar, qiz yigitning o'ngiridan kesib olib qolishi, uni topib boshidan tilla sochishi kabi an'anaviy tasvirlar. Kambag'al o'g'lining tez voyaga yetishi kabi uydirmalar ertakning ta'sirchanligini ta'min etuvchi vositalarga aylangan.

Ma'lumki, turli qushlar, hayvonlarning totim sanalishi ko'pgina xalqlarda, jumladan o'zbeklarda ham qadimdan mavjud. Shuning uchun ertaklarda dev, pari, ajina, alvasti, yalmog'iz kampir kabi mifik personajlar orasida bunday qush va hayvonlar obrazlari ham harakat qiladi.

Masalan, "qiz va ilon" ertagida qizga ko'ngil qo'ygan, uni qo'lga tushirolmagan, yomonlik, yovuzlik ila o'ch olmoqchi bo'lgan ilon obrazi berilgan. Unda hikoya qilinishcha, bir kambag'al chol-kampirning yolg'iz qizlari bo'lgan. Qishloqdan nariroqda yashovchi ilon goh-goh yigit qiyofasiga kirib, qishloq aylanar ekan, shu yurishda bir kuni o'sha qizni ko'rib qoladi [10].

Qiz tushida oyna ko'radi, o'z baxtini izlab yo'lga chiqadi. Ammo ilon qizning ahdini sezib, g'azablanadi va izidan tushadi. Qiz xudoga nola qilib, toshga kirib qutiladi. U bir cho'ponnikiga boradi, cho'ponning uch qo'ra qo'yi bo'lib, ularga uch o'g'li qararkan. Qiz bir o'raga kirib yashaydi, kechalari cho'ponnikidan non o'g'irlab kelib yeydi.

Cho'pon non o'g'irlanayotganini sezib, o'g'illariga maslahat qiladi. Uch kecha uch o'g'il poyloqchilik qilib, uchinchi kecha kenja o'g'il qizni aniqlaydi. Cho'pon uni o'g'liga to'y qilib olib beradi. Qiz o'g'illi bo'ladi.

Kunlardan bir kun ularning uyiga devona keladi. Qiz uning o'sha ilon ekanligini sezadi va buni uyidagilarga ma'lum qiladi. Ehtiyotkor ota ularni boshqa xonaga saqlaydi. Ilon esa tunda qiz yashaydigan uyni yondirib yuboradi va qizni eri, bolasi bilan nobud bo'ldi deb o'ylab, boshqa qaytib kelmaydi.

Bu yerda ilon yovuz kuch, yomonlik qiluvchi obraz sifatida yaratilgan. Ertakda ilonning odam qiyofasiga kirishi, qizning she'riy nola qilishi, tosh yorilib, yomonlikdan omon qolishi, cho'pon o'g'illarining o'g'rini tutish uchun uch kecha poyloqchilik qilishi, uchinchi kecha kenja o'g'lining hushyorlik ko'rsatib, uni tutib olishi va uylanishi kabi an'anaviy tasvirlar mavjudki, ular ertakning qiziqarli chiqishini ta'minlagan [9].

Ilon, ajdaholarning qizga oshiq bo'lishi, odam qiyofasiga kirib, uylanishi juda ko'p ertaklarning mazmuniga singdirilgan jarqo'rg'onlik. Nuqra momodan yozib olganimiz: "Oq bilak" ertagiga ham shu mavzu asos bo'lgan. Unda aytilishicha, bir chol-u kampirning oq bilak degan yolg'iz qizlari bo'lgan. Chol-kampir bozordan qaytayotganda ajdahoga uchrab, qizlarini unga berishga rozi bo'lishadi. Ajdar qizni ergashtirib ketib, bir tog' oldida qizga "ko'zingni yum", deydi. Qiz ko'zini ochganda ajoyib bog'-rog'li hovlida o'zini ko'radi, ajdaho ham ajoyib yigit qiyofasida ko'rinadi.

Ular turmush qurib, yigit ov qilib, qiz uy ishlarini bajarib yashayverishadi. Ular farzand ko'rishadi.

Yuqorida biz alla haqidagi shakllardan birini eslatgan edik. Xalq ijodkorligi shundaki, ayrim voqea tasvirlari, ayrim syujet chiziqlari asardan asarga ko'chirib foydalaniladi. Yuqorida eslatganimiz alla haqidagi naql "Oq bilak" ertagiga ham kiritilgan. Unda ona qiziga farzandingga alla aytma deb o'git etsa, bu ertakda ajdaho yigit yoniga "men ovga ketganimda, bolangga alla aytma" deb tayinladi.

Qiz rozi bo'ladi. Ammo bir kuni bolasini ovutish uchun alla aytadi. Shunda ota-onasiga qavm-qarindosh, qishloq va qishloqdoshlari yodiga tushadi. Yig'lab o'tirganda, yigit kelib "alla aytibsan-da, yur endi, ota-onangni ko'rib kelamiz", deydi.

Yigit yo'lda ilon po'stini xotiniga beradi va uni yo'qotmaslikni, yo'qotsa, ajrab qolishlarini tayinlaydi.

Ammo qiz ehtiyotsizlik qiladi. Tandirga non yopib turganda, qo'shnisining qizi unga yordamlashmoqchi bo'ladi, kovushini kiyishni ham havas qiladi. Patak tagida bir narsa borligini sezgan qiz, patakni olib ko'radi va uni tandirdagi o'tga tashlab yuboradi.

Bundan ogoh bo'lgan yigit "endi biz birga bo'lolmaymiz" deya ko'k kaptarga aylanib, uchib ketadi.

Yuqoridagi "Qiz va ilon" ertagida ilon yovuz kuch, yomonlik bilan o'ch olmoqchi bo'lgan obraz sifatida talqin etilgan bo'lsa, "Oq bilak" ertagida dastlab chol-kampirni qo'rqitgan bo'lsa-da, oxirida samimiy, mehnatkash, mehribon yor sifatida gavdalanadi. Ammo qiz ehtiyotsizligi oqibatida baxtidan ajraladi.

Jarqo'rg'onlik Sharifa Xoliyorovadan yozib olganimiz "Ona qiz" ertagida ham ehtiyotsizligi tufayli baxtidan ajralgan shunday qiz obrazi yaratilgan. Yuqoridagi "Oq bilak" ertagida qiz ehtiyotsizligi tufayli baxtidan mahrum bo'lib yig'lab qolsa, "Ona qiz" ertagidagi qahramon o'z baxti izidan quvib borib, yana topishish sharafiga muyassar bo'ladi. Bu ertakda hikoya qilinishicha, bir chol-kampirning uch o'g'il, bir qizi bo'lgan. Husnda yagona bu qizga uzoq-yaqindan sovchilar keladi, ammo u qizning baxti it bilan bog'langanni ma'lum bo'ladi.

Yuqorida ertaklarda ayrim hayvonlar totim obraz sifatida qatnashishini va xalqimizda ularni totim sanash qadimiy ekanligini ta'kidlagan edik. "O'gay ona" ertagida otning sehrigarlik, sezgirlik kuchi ta'sirchan tasvir etilgan. Unda hikoya qilinishicha, bir cholning yolg'iz o'g'li, xotinini esa iyartma ikki o'g'li bo'lgan. Chol o'g'lining yer osti otxonasi, qulini, tovug'i bo'lgan. U maktabga ketganda, kampirning o'g'illari tovuqni quvlab, otxonaga tushib qolishadi va onasiga otni olib berishni so'rab xarxasha qilishadi.

Kampir yigitni o'ldirib, otini olmoqchi bo'ladi. O'ra qazib ustini yopib qo'yadi, nonga, ovqatga zahar qo'shadi, ammo har gal yigit otning maslahati bilan qutilib qoladi. Oxiri kampir otni o'ldirmoqchi bo'ladi. O'zbek ertaklaridagi an'anaviy tasvirlarga xos shaklda belini ipga bog'lab yotadi. Har qimirlaganda yupqa ip qisirlaydi. Eridan tabib chaqirtishni so'raydi. Tabib esa otni so'yib, go'shtini yedirishni aytadi.

Yigit ot so'yilishi oldidan bir aylanib kelishni iltimos qiladi, ot esa uni qayerga eltadi, yigit podsho qiziga uylanib, murod-maqsadiga yetadi.

Tojixol momo Alimqul qizidan yozib olganimiz "Shamsharbus" ertagida boshqacharoq sarguzasht chizig'i mavjud. U bir kishi tushini sotib, undagi g'aroyibotlarda mahrum bo'ladi, uning tushini sotib olgan cho'pon esa podsho qiziga uylanib murod-maqsadiga yetadi. Ertakda yigitning fahm-farosati, aqlini sinovchi ba'zi tasvirlar mavjud. Masalan, qiz o'tloqlar, qo'y-qo'zilar haqida gapirib, uning tili burro ekanligini, bozorga yuborib, aqlli savdo qilishini biladi.

Ayrim ertaklar tabiatdagi shifobaxsh o'simliklarning xosiyati va uni izlash yuzasidan qahramonlar boshidan kechirgan sarguzashtlar haqidadir. Bu xil ertaklarda halol, pok, to'g'ri yo'ldagi insonlar g'olib kelishadi, xiyonatchilar jazosini tortishadi.

Qumqo'rg'onlik Xolboy ota Chorievdan yozib olganimiz "Shifobaxsh daraxt" ertagi shunday xususiyatga ega. Unda hikoya qilinishicha, bir podshoning uch nafar suluv qizi bo'lgan, bir kuni shohning ko'zi ojiz bo'lib qoladi, tabiblar Buxoro tarafdagi shifobaxsh daraxtning po'stlog'idan davo topishini aytishadi. Shoh katta in'om va'da qilsa-da, u yoqqa hech kim boraman demabdi. Katta qizi yo'lga chiqib, suv odamdan qo'rqib qaytadi. O'rtancha qizi o'rmonda vahshiy hayvondan qo'rqib qaytadi. Kenja qiz ulardan qo'rqmay, balki ularni yengib o'tadi.

Qiz tabib va u bergan sehrli choy, hasa yordamida tilsimlarni, yovuzlarni yengib, shifobaxsh dorini olib qaytadi. Podsho uning ko'zini ochib, uni dushmanidan qutultiradi. Podshoning ham, o'zining, otasining ham ko'zini ochib, murod- maqsadiga yetadi [8].

Ko'pgina ertaklar borki, ular hajman katta emas, sarguzasht, sehrgarlik tasvirlariga boy emas. Ular hayotiy tasvir chiziqlaridan iborat bo'lib, ayrim axloqiy tushunchalarni targ'ib etadi.

Masalan, angorlik Rahmon cho'pon aytgan ertakda hikoya qilinishicha, bir podsho bo'lib, yonidagilarni sinash uchun "Kecha men bir sir ko'rdim. Yaxshi bir ustaga bir zo'r temirdan bel qildirib kelib, uyga suyab qo'ysam, shu kechaning o'zida uni sichqon teshibdi", deydi. Yonidagilar: to'g'ri, taqsir, teshadi, deb tasdiqlashibdi. Vaqti kelib yangi podsho taxtga chiqqach, sobiq shoh o'sha davrada-vazirlar, ulamolar yonida bir toldan bel qilgani, uni sichqonlar teshganligini aytadi. Davradagilar bu gapni rad etib kulishadi.

Shoh nega taxtda turganida sichqonlar po'latni teshdilar-u, taxtdan tushsa, tolni ham tesholmaydi, deb hayron bo'ladi.

Bundan yangi shoh xulosa chiqardi, xushomadgo'ylarni saroydan quvadi.

Bahor moma aytgan "Qo'rqqoq chol" ertagida qo'rqqoqlik qattiq qoralanadi.

Xosiyat momo aytgan "Oltin olma" ertagida esa boy-badavlat bo'lgani bilan oilada farzand bo'lmasa, unda kamchilik bo'lishi, xursandchilik bo'lmasligi, aksincha, kambag'al bo'lsa-da, oilada farzandlar bo'lsa, kambag'alchilik unutilib, katta g'oyaviy-estetik yo'nalishlarga va ta'limiy-estetik vazifalarga egadir. Ularda o'zbek xalq og'zaki ijodining ushbu janrlariga xos barcha an'anaviy tasvirlar ham, o'ziga xosliklar ham mavjud. Ularning til xususiyatlariga to'xtalganda, shuni aytish kerakki, mevaga xos elementlar, leksik-grammatik vositalar ko'p uchraydi. "Jo'q", "Jo'l", "Juripti", "tla tilovingni", "aydahar", "jigit", "yoqdon" (sandiq), "jolta" (yalta), "jolmovuz" (yalmog'iz), "chavdish", "ottoba" (oftoba), "polbin" va boshqalar shular jumlasidandir.

Xulosa. Yuqorida tilga olib o'tgan ertaklarimiz katta tarbiyaviy ahamiyatiga egadir. Chunki ularda vatanparvarlik, xalqparvarlik g'oyalari alohida jaranglab turadi. Bu janrlardagi asarlar bolalarning fantaziyasini o'stirishga, tafakkurlarining rivojlanishiga, nutqlarining o'sishiga yordam beradi.

Shuni ham aytish kerakki, Surxondaryo viloyati aholisi tomonidan aytib kelinayotgan bunday behisob, son-sanoqsiz, ertaklar kam o'rganilgan, larning variantdorlik xususiyatlari tekshirilmagan. Ularning ko'pi hali yozib inmagan oilada shod-xurramlik hukm surishi tasvir etilmagan.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild. –Toshkent: "O'zbekiston". – B. 387.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1- jild. Toshkent: "O'zbekiston", 2017. 570 – b.
3. Mustafoqulov R.B., Surxondaryo fol'klorining hozirgi yashash holati va badiiyati. Monografiya. "Xonjiza maskani" nashriyoti 2023-yil. nashriyoti 2023-yil.
4. Mustafoqulov R.B., Uslubiy qo'llanma. Xalq pedagogikasi sarchashmasi. Ter DU NMM nashriyoti 2023-yil.
5. Mustafoqulov R.B., Xalq og'zaki ijodi-tarbiya maktabi Xalq pedagogikasi Xalqaro simpozimu materiallari. 95-96-betlar. Termiz-1995 y.

6. Imomov K., Mirzayev T., Sarimsoqov B., Safarov O., O'zbek xalq og'zaki poetik ijodi, T., "O'qituvchi" 1990. 23-42-b.
7. Мустафоқулов Р. Сурхон адиблари болаларга. Тошкент "Ёзувчи" нашриёти-2000 й. 71-78-б.
8. Мадиев О., Собитова Т. Халқ оғзаки поэтик ижоди. "Шарқ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси. Тошкент-2001. 63-71-б.
9. Жаҳонгиров Ғ. Ўзбек болалар фольклори "Ўқитувчи" нашриёти 1975 й. 28-44-б.
10. Иброҳимова З. Кичкинтойлар адабиётининг хусусиятлари. Тошкент "Ўқитувчи" нашриёти 1994 й. 13-20 б.
11. Турсунов С., Пардаев Т., Турсунов Н., Муртазоев Б. Ўзбекистонда бахшичилик санъатининг шаклланиши ва таравиёти тарихи. Тошкент-2015 й. "Тафаккур" нашриёти.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/3(4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).